

Lakiosasto

30.07.01

Työeläkelaitoksille

SUOMEN JA LIETTUAN VÄLINEN SOSIAALITURVASOPIMUS

SOVELTAMISOHJEET

Suomen ja Liettuan välinen sosiaaliturvasopimus tulee voimaan 1.8.2001. Hallituksen esitys sopimusteksteineen on lähetetty eläkelaitoksille tiedoksi yleiskirjeen A 7/2001 liitteenä. Sopimuksen toimeenpanosta on tehty erillinen sopimus.

Tässä yleiskirjeessä kerrotaan sosiaaliturvasopimuksen sisällöstä ja sen soveltamisesta työeläkkeiden ja sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien määräysten osalta. Yleiskirjeen liitteenä ovat Liettuan eläkejärjestelmän kuvaus ja sopimuksen toimeenpanossa käytettävät Suomen lomakkeet.

ELÄKETURVAKESKUS

Helena Tapio
Outi Lehmus

Lakiosasto

30.07.01

SISÄLLYSLUETTELO

1	SOPIMUKSEN PÄÄPERIAATTEET	4
	Työskentelymaan periaate	4
	Eläkeoikeuden syntymistä helpotetaan	4
	Eläke-etuuksien maastavienti.....	4
2	SOPIMUKSEN PIIRIIN KUULUVA LAINSÄÄDÄNTÖ	4
3	HENKILÖT, JOIHIN SOPIMUSTA SOVELLETAAN	5
4	SOVELLETTAVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ KOSKEVAT SÄÄNNÖT.....	6
4.1	Pääsääntö, työskentelymaan periaate	6
4.2	Lähetetyt työntekijät	6
	Todistukset.....	7
4.3	Kuljetusyritysten matkustava henkilökunta	7
4.4	Merimiehet	8
4.5	Diplomaatti- ja konsuliedustustojen henkilökunta	8
4.6	Virkamiehet.....	9
4.7	Opiskelijat	9
4.8	Poikkeusluvut.....	9
	Todistukset.....	10
5	OIKEUS TYÖELÄKKEESEEN JA TYÖELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMINEN	10
	Suomen työeläke	10
	Suomen kansaneläke.....	11
	Liettuan eläkkeet	11
	Liettuan sosiaalieläke	12
6	ELÄKKEEN HAKEMINEN JA TIETOJENVAIHTO MAIDEN VÄLILLÄ	12
6.1	Suomen eläkkeen hakeminen Liettuassa	12
6.2	Liettuan eläkkeen hakeminen Suomessa	13
	Hakemus työeläkelaitokseen.....	13
	Hakemus Kelaan.....	14
6.3	Uusi lääkärintutkimus.....	14
6.4	Hakemuksen vireilletulopäivä	15
6.5	Viivästyskorotus	15
6.6	Tiedot eläkepääätöksistä ja olosuhteiden muutoksista	15
6.7	Tietosuoja	16
7	ELÄKKEEN MAKSAMINEN ULKOMAILLE	16
	Regressi	17
	Suomen työkyvyttömyyseläkkeen alkaminen.....	17
8	VALITUKSEN VIREILLETULO.....	18
9	TILASTOT	18
10	SOPIMUKSEN VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSET	18

Lakiosasto

30.07.01

	Etuuksien tarkistaminen	18
	Lähetetyt työntekijät.....	19
11	YHTEYSELIMET	19
12	LIETTUAN LAKISÄÄTEINEN ELÄKETURVA.....	20
13	LOMAKKEET.....	22

Lakiosasto

30.07.01

1 SOPIMUKSEN PÄÄPERIAATTEET

Työskentelymaan periaate

Pääsäännön mukaan työntekijän ja yrittäjän sosiaaliturva järjestetään siinä maassa, jossa työ tehdään. Sopimuksella vältetään kaksinkertaisten vakuutusmaksujen suorittamiselta saman työn perusteella. TEL 1 c §:n säännös vakuuttamisvelvollisuudesta korvautuu sopimuksen sovellettavaa lainsäädäntöä koskevilla määräyksillä.

Eläkeoikeuden syntymistä helpotetaan

Sopimuksen perusteella otetaan eläkeoikeuden syntymiseksi huomioon myös toisen sopimusmaan työskentelykaudet. Tällä sopimusmääräyksellä on Suomen työeläkejärjestelmässä merkitystä lähinnä tulevan ajan eläkkeen sekä työttömyys- ja osa-aikaeläkkeen saamisen kannalta.

Liettuassa esimerkiksi vanhuuseläkeoikeuden saamiseksi vaaditaan useampia vuosia vakuutusaikaa. Työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen saamiseksi vaadittava vakuutusaika riippuu iästä. Enimmillään vaadittava vakuutusaika on viisi vuotta. Määräyksellä siis helpotetaan Liettuan eläkeoikeuden syntymistä ottamalla huomioon työeläkelakien alaiset työskentelykaudet Suomessa.

Eläke-etuuksien maastavienti

Sopimuksen nojalla kaikille sopimuksen piiriin kuuluville eläkkeet maksetaan Suomeen ja Liettuaan. Eläketurvakeskuksen lupaa ei siis enää tarvita työeläkkeen maksamiseksi Liettuaan. Liettuan kansalaisille eläke maksetaan sopimuksen nojalla laajemminkin (ks. kohta 7). Suomen työeläkkeen maastavientiä rajoitetaan kuitenkin sikäli, että Suomen työttömyys- ja osa-aikaeläkettä ei makseta Liettuaan.

2

SOPIMUKSEN PIIRIIN KUULUVA LAINSÄÄDÄNTÖ

Sopimus kattaa kaikki lakisääteisen sosiaalivakuutuksen alat (2 artikla). Suomessa sopimus koskee

- työeläke- ja kansaneläkejärjestelmää
- tapaturma- ja ammattitautivakuutusjärjestelmää
- sairausvakuutusta lukuun ottamatta sairaanhoitokorvauksia
- vanhempainetuuksia
- työttömyysturvalain mukaisia työttömyysetuuksia
- perhe-etuksia
- työnantajan sosiaaliturvamaksua

Lakiosasto

30.07.01

Liettuassa sopimus koskee

- lakisääteisiä eläkkeitä
- sosiaalieläkkeitä
- valtion sosiaalivakuutuksen mukaista sairausvakuutusta
- vanhempainetuuksia
- tapaturma- ja ammattitautivakuutuslain mukaisia etuuksia
- työttömyysetuuksia
- perhe-etuuksia

Liettuassa on lisäksi eräillä erityisryhmillä oikeus valtion eläkkeeseen (State Pensions, esim. taiteilijaeläkkeet), joka on tarkoitettu vain Liettuassa asuville Liettuan kansalaisille. Liettua ei halunnut sisällyttää sopimukseen näitä eläkkeitä. Mahdollisesti erityiseläkkeitä koskeva laki tullaan myöhemmin poistamaan.

Julkisia terveydenhuoltopalveluja sopimus ei koske lainkaan, eikä sopimuksessa ole määräyksiä sairaanhoidon antamisesta tilapäisen oleskelun aikana. Sairaanhoitomääräyksistä on tarkoitus sopia erillisellä sairaanhoitosopimuksella. Myöskään tapaturma- ja ammattitautivakuutuksen osalta sopimuksessa ei ole määräyksiä sairaanhoidosta, sillä Liettuan tapaturmavakuutuslaki koskee vain rahaetuuksia.

3

HENKILÖT, JOIHIN SOPIMUSTA SOVELLETAAN

Sopimusta sovelletaan niihin henkilöihin, jotka kuuluvat tai ovat kuuluneet sopimuksen piiriin kuuluvan lainsäädännön alaisuuteen sekä näiden perheenjäseniin ja edunsaajiin. Sopimusta sovelletaan siis näihin henkilöihin riippumatta heidän kansalaisuudestaan (3 artikla). Työeläkejärjestelmässä sopimusta sovelletaan siis myös muuhun henkilöön kuin Liettuan kansalaiseen, joka on työskennellyt sekä Suomessa että Liettuassa.

Esimerkki: Sopimusta sovelletaan Liettuasta Suomeen työhön lähetettyyn venäläiseen työntekijään. Se kummassa maassa hänen sosiaaliturvansa on järjestettävä, ratkaistaan sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien sopimusmääräysten mukaan (6-10 artiklat).

Pakolaisilla ja valtiottomilla sekä heidän perheenjäsenillään ja edunsaajillaan on samat sopimusmaiden lainsäädännön mukaiset oikeudet ja velvollisuudet kuin sopimusmaissa asuvilla sopimusmaiden kansalaisilla. Tämä perustuu yleissopimukseen, jotka sekä Suomi että Liettua ovat ratifioineet.

Lakiosasto

30.07.01

4

SOVELLETTAVAA LAINSÄÄDÄNTÖÄ KOSKEVAT SÄÄNNÖT

4.1 Pääsääntö, työskentelymaan periaate

Pääsäännön mukaan sosiaaliturva järjestetään siinä maassa, jossa työ tehdään (työskentelymaan periaate). Tätä määräystä sovelletaan sekä työntekijöihin että yrittäjiin. Muihin henkilöihin sovelletaan asuinmaan lainsäädäntöä (6.1 artikla).

Jos työntekijä tai yrittäjä työskentelee sekä Suomessa että Liettuassa samanaikaisesti, työskentelyyn perustuvat etuudet määrätään kummastakin työskentelymaasta erikseen. Suomessa työntekijä tai yrittäjä siis kuuluu näissä tilanteissa Suomen työeläkelakien piiriin vain täällä tekemänsä työn osalta. Asumiseen perustuvat etuudet henkilö saa näissä tapauksissa vain siinä maassa, jossa hän asuu (6.2 artikla).

4.2 Lähetetyt työntekijät

Tärkein poikkeus työskentelymaan pääsäännöstä koskee lähetettyjä työntekijöitä (7.1 artikla). Työntekijä, joka

- on työsuhteessa työnantajaan, jonka kotipaikka on Suomessa,
- kuuluu lähtiessään Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin ja
- lähetetään tilapäisesti Liettuun hänet lähettävän suomalaisen työnantajan työhön, joka kestää enintään kolme vuotta,

voi pysyä Suomen lainsäädännön piirissä ikään kuin hän asuisi ja työskentelisi edelleen Suomessa. Edellytyksenä on, että työnantaja tai työntekijä hakee Suomen sosiaaliturvassa säilymistä.

Tämä määräys koskee myös suomalaisen työnantajan kanssa samaan taloudelliseen kokonaisuuteen kuuluvan työnantajan palvelukseen lähetettyä työntekijää (eli liettualaiseen emo-, tytär- tai sisaryhtiöön lähetettyä työntekijää, jolle tämä liettualainen yhtiö maksaa palkan).

Lähetettyä työntekijää koskevaa sopimusmääräystä sovelletaan vastaavasti Liettuasta Suomeen lähetettyihin työntekijöihin.

Yrittäjistä ei ole lähetettyä työntekijää koskevaa määräystä vastaavaa määräystä. Yrittäjän sosiaaliturva järjestetään näin ollen aina pääsäännön mukaan (6.1 artikla).

Sopimuksen voimaantulosäännöksessä on määräys siitä, miten lähetettyä työntekijää koskeva määräaika lasketaan, jos työntekijä on jo toisessa sopimusmaassa työssä sopimuksen tullessa voimaan.

Lakiosasto

30.07.01

Ennen sopimuksen voimaantuloa toisen sopimuspuolen alueelle lähetetyn työntekijän katsotaan alkaneen työskentelynsä sopimuksen tullessa voimaan. Voimaantuloa edeltävää aikaa ei siis oteta huomioon sopimuksen lähetettyjä työntekijöitä tai poikkeuslupaa koskevia määräaikoja laskettaessa. Ennen sopimuksen voimaantuloa lähetettyjen osalta edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijään on tämän työskentelyn aikana sovellettu lähtömaan sosiaaliturvalainsäädäntöä (koko 2 artiklassa mainittu lainsäädäntö).

Suomesta Liettuaan lähetettyjen kohdalla tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että lähetetyn henkilön on täytynyt Liettuassa työskennellessään kuulua sekä työskentelyyn perustuvan että asumisperusteisen sosiaaliturvan (Kela-turvan) piiriin. (32.6 artikla).

Todistukset

Lähetetyn työntekijän todistusta haetaan Eläketurvakeskukselta lomakkeella ETK 2132. Eläketurvakeskus antaa todistuksen FIN/LT 1 työntekijän kuulumisesta Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin. Työntekijän mukana seuraavat, samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet kuuluvat saman lainsäädännön piiriin kuin työntekijä. Edellytyksenä on, ettei perheenjäsen kuulu oman työnsä perusteella toisen sopimuspuolen lainsäädännön piiriin. Perheenjäsenten vakuuttaminen ilmoitetaan työntekijästä annettavalla todistuksella.

Kopio todistuksista lähetetään tiedoksi Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osastolle (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Uzsenio pensiju skyrius, International Pensions Department of the Board of the State Social Insurance Fund). Todistuskopiot lähetetään myös ao. työeläkelaitokseen, jonka tehtävänä on valvoa, että lähetetyn työntekijän eläketurva on järjestetty asianmukaisella tavalla ulkomaan työskentelyn aikana. Myös työnantajan tapaturmavakuutuslaitos ja Kela saavat kopiot todistuksista.

Liettuasta Suomeen lähetetyn työntekijän todistuksen antaa edellä mainittu Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osasto ja se toimittaa todistuskopion tiedoksi myös Eläketurvakeskukselle.

4.3 Kuljetusyritysten matkustava henkilökunta

Sekä Suomessa että Liettuassa toimivan kuljetusyrityksen matkustava henkilökunta (esimerkiksi lentoemännät, rekkakuskit) kuuluu yrityksen kotipaikan lainsäädännön alaisuuteen (7.2 artikla). Sopimuksessa ei ole muita määräyksiä koskien tätä henkilöstöä (vrt. EU-säännökset esim. kuljetusyrityksen sivutoimipaikan palveluksessa työskentelevistä).

Lakiosasto

30.07.01

Muu kuin matkustava henkilökunta vakuutetaan työskentelymaan periaatteen tai lähetettyjä työntekijöitä koskevan sopimusmääräyksen mukaan.

4.4 Merimiehet

Aluksen miehistö kuuluu sen sopimuspuolen lainsäädännön piiriin, jonka lippua alus käyttää (7.3.a artikla). Suomen lipun alla seilaavan aluksen miehistö siis kuuluu Suomen sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen.

Vuokratuista aluksista on kuitenkin erityissäännös (7.3.b artikla). Jos sopimuspuolen lipun alla kulkeva alus annetaan vuokralle pääasiassa ilman miehistöä toisen sopimuspuolen alueella olevalle varustamolle, aluksen lippumaan lainsäädäntöä sovelletaan vain työntekijään, joka on aluksen omistajan (tai tämän käyttämän työnantajan) palveluksessa.

Varustamon (tai varustamon käyttämän työnantajan) palveluksessa oleva henkilö kuuluu sen sopimuspuolen lainsäädännön piiriin, jonka alueella varustamon (tai sen käyttämän työnantajan) kotipaikka on

Esimerkki: Suomen lipun alla kulkeva alus annetaan Liettuaan vuokralle pääasiassa ilman miehistöä. Laivan päällystöstä osa on kuitenkin suomalaisen aluksen omistajan palveluksessa. Nämä kuuluvat Suomen sosiaaliturvan piiriin. Aluksen muu miehistö on liettualaisen varustamon palveluksessa. He kuuluvat Liettuan sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen.

Varustamon käyttämä työnantaja tarkoittaa esimerkiksi laivalla toimivaa itsenäistä yrittäjää, jolla on työntekijöitä palveluksessaan.

Aluksen miehistöön kuuluva voi olla myös 7.1 artiklassa tarkoitettu lähetetty työntekijä.

4.5 Diplomaatti- ja konsuliedustustojen henkilökunta

Diplomaattisen ja konsuliedustuston lähetetty henkilökunta (jäsenet) kuuluu lähettäjävaltion sosiaaliturvan piiriin edellyttäen, että he ovat tämän maan kansalaisia (7.4.a artikla). Käytännössä Suomen diplomaatti- ja konsuliedustustoihin ulkomaille ei juuri lähetetä muita kuin Suomen kansalaisia. He kuuluvat siis Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin.

Diplomaatti- ja konsuliedustuston palvelukseen asemamaasta palkattu hallinnollinen ja tekninen henkilökunta sekä palveluskunta kuuluu työskentelymaan sosiaaliturvan alaisuuteen. Heillä on kuitenkin oikeus valita kuuluminen työnantajavaltion sosiaaliturvan alaisuuteen, jos ovat työnantajavaltion kansalaisia (7.4.b artikla).

Lakiosasto

30.07.01

Näin ollen Suomen edustustoon näihin tehtäviin palkattu Liettuassa jo asuva henkilö voi valita kuulumisen Suomen sosiaaliturvaan, jos hän on Suomen kansalainen. Jos hän on muun maan kansalainen, hänen sosiaaliturvansa järjestetään Liettuassa.

Valinta on tehtävä kuuden kuukauden kuluessa siitä päivästä, jona sopimus tulee voimaan tai kyseinen työskentely alkaa toisen sopimuspuolen alueella.

4.6 Virkamiehet

Virkamiehet ja sellaisina pidettävät kuuluvat lähettäjävaltion lainsäädännön piiriin (7.5 artikla). Virkamiehillä ei kuitenkaan ole kansalaisuutta koskevaa rajoitusta kuten diplomaatti- ja konsuliedustustojen palveluksessa työskentelevillä. Työntekomaassa palkattu henkilö kuuluu pääsäännön mukaan työskentelymaan sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen.

Suomessa lähetetyt virkamiehet määritellään kuten EU-asetusta sovellettaessa. Virkamiehenä pidetään henkilöä, joka on virkasuhteessa tai työsuhteessa sellaiseen työnantajaan, jonka toiminta rahoitetaan julkisista varoista. Työnantaja on käytännössä valtio, kunta, Ahvenanmaan maakunta, kirkko, seurakunnat, Kansaneläkelaitos tai Suomen Pankki, joka on lähettänyt virkamiehen tai sellaisena pidettävän työntekijän Suomesta Liettuuan.

Jos Suomen valtion tai suomalaisen julkisyhteisön palveluksessa oleva, Liettuassa asuva ja siellä palkattu henkilö halutaan Suomen sosiaaliturvalainsäädännön alaisuuteen, Liettuasta on pyydettävä poikkeuslupaa (8 artikla).

4.7 Opiskelijat

Sopimuksessa ei ole opiskelijoita koskevia määräyksiä, joten heidän sosiaaliturvansa määräytyy kummankin sopimusmaan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Jos opiskelija työskentelee, häneen sovelletaan työntekomaan lainsäädäntöä.

4.8 Poikkeusluvut

Suomi ja Liettua voivat sopia poikkeuksista kaikkiin edellä mainittuihin sovellettavaa lainsäädäntöä koskeviin määräyksiin (8 artikla).

Tavallisimmin työnantaja hakee poikkeuslupaa, jos lähetettyä työntekijää koskeva kolmen vuoden määräaika ylittyy ja komennuksella oleva työntekijä halutaan edelleen vakuuttaa lähtömaassa. Poikkeusluvan myöntäminen edellyttää, että myös työntekijä yhtyy hakemukseen.

Lakiosasto

30.07.01

Sopimuksen mukaan poikkeuslupaa ei kuitenkaan voida antaa viittä vuotta pidemmäksi ajaksi (8.2 artikla). Jos siis Suomesta lähetetyn työntekijän komennus Liettuassa kestää yli viisi vuotta, Eläketurvakeskus ei pyydä Liettuasta poikkeuslupaa viisi vuotta ylittävälle ajalle. Eri-tyisestä syystä poikkeuslupa voidaan kuitenkin antaa viittä vuotta pidemmäksi määrääjäksi. Suomessa tällainen erityinen syy on esimerkiksi vanhuuseläkeiän täytyminen lähiaikoina tai paluu Suomeen kuuden kalenterivuoden aikana.

Poikkeuslupa edellyttää aina, että molemmat sopimusmaat suostuvat poikkeuslupahakemukseen.

Täytäntöönpanosopimuksessa sosiaali- ja terveysministeriö on nimenyt Eläketurvakeskuksen hoitamaan työntekijöiden poikkeuslupa-asiat Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osaston kanssa.

Todistukset

Myös poikkeusluvasta annetaan todistus FIN/LT 1 henkilön kuulumisesta Suomen sosiaaliturvalainsäädännön piiriin.

Työntekijän mukana seuraavat, samassa taloudessa asuvat perheenjäsenet kuuluvat saman lainsäädännön piiriin kuin työntekijä. Edellytyksenä on, ettei perheenjäsen kuulu oman työnsä perusteella toisen sopimuspuolen lainsäädännön piiriin. Perheenjäsenien vakuuttaminen ilmoitetaan työntekijästä annettavalla todistuksella.

5

OIKEUS TYÖELÄKKEESEEN JA TYÖELÄKKEEN MÄÄRÄYTYMINEN

Suomen työeläke

Sopimus ei vaikuta Suomen työeläkkeen määräytymiseen muutoin kuin että eläkeoikeuden syntymistä on helpotettu: sopimuksen mukaan Liettuan lainsäädännön mukaan eläkkeenhakijan omaan työhön perustuvat työskentelykaudet otetaan huomioon ikään kuin ne olisi täytetty Suomessa, jos oikeus eläkkeeseen edellyttää vakuutuskausien täyttämistä (14.1 artikla). Päällekkäisiä vakuutuskausia ei oteta huomioon.

Työeläkeoikeuden saamiseksi Suomessa riittää yhden kuukauden (LEL- ja TaEL-sitäkin lyhyempi) työsuhde, joten vakuutuskausien rinnastamisella ei ole tältä osin merkitystä. Tulevan ajan eläkkeen saamiseksi edellytetään kuitenkin, että hakija on asunut Suomessa ennen eläketapahtumaa viisi vuotta. Viiden vuoden asumisajan ei tarvitse olla yhdenjaksoista. Tätä viiden vuoden asumisaikaa laskettaessa otetaan huomioon Liettuan lainsäädännön mukaiset todelliset työskentelykaudet ikään kuin ne olisivat asumisaikaa Suomessa (14.3 artikla). Liettuassa asuttua aikaa ei tässä yhteydessä rinnasteta Suomessa asumiseen.

Lakiosasto

30.07.01

Työttömyyseläkeoikeuden ja osa-aikaeläkeoikeuden saamiseksi vaaditaan 5 vuotta työeläkelakien alaista työskentelyä viimeisten 15 vuoden aikana. Myös tätä viiden vuoden aikaa laskettaessa otetaan huomioon työskentelykaudet Liettuassa ikään kuin ne olisivat työeläkelakien alaista työskentelyä Suomessa

Tulevan ajan eläkkeen saamiseksi edellytetään kuitenkin aina, että hakijalla on Suomen työeläkelakien alaista työskentelyä viimeisen eläketapahtumaa edeltäneen 10 kalenterivuoden aikana vähintään 12 kuukautta. Tämän 12 kuukauden työskentelyn ei tarvitse olla yhdenjaksoista. Tätä 12 kuukauden aikaa laskettaessa ei oteta huomioon Liettuan vakuutuskausia (14.2 artikla).

Liettua ilmoittaa eläkkeenhakijan todelliset työskentelykaudet Liettuassa.

Suomen kansaneläke

Sopimuksen perusteella voidaan myöntää kansaneläkelain mukaista vanhuuseläkettä ja perhe-eläkelain mukaista lesken- ja lapseneläkettä Liettuahan. Työkyvyttömyyseläkettä ei sopimuksen nojalla myönnetä Liettuassa asuvalle. Jos eläke on myönnetty jo ennen Liettuahan muuttamista, eläkkeen, myös työkyvyttömyyseläkkeen maksamista voidaan jatkaa tietyin edellytyksin.

Liettuan eläkkeet

Liettuassa esimerkiksi vanhuuseläkeoikeuden saamiseksi vaaditaan useampia vuosia vakuutusaikaa. Työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeen saamiseksi vaadittava vakuutusaika riippuu iästä. Enimmillään vaadittava vakuutusaika on viisi vuotta. Määräyksellä siis helpotetaan Liettuan eläkeoikeuden syntymistä ottamalla huomioon työeläkelakien alaiset työskentelykaudet Suomessa.

Näiden odotusaikaedellytysten täyttämiseksi otetaan tarvittaessa huomioon Suomen työskentely- ja asumiskausia, jos ne eivät ole päällekkäisiä (15.1 artikla). Eläkkeen määrä lasketaan kuitenkin vain Liettuassa täytettyjen vakuutuskausien tulojen perusteella (15.2 artikla). Myös Liettuan tulevan ajan eläkkeen vakuutuskausivaatimuksen täyttämiseksi voidaan ottaa huomioon myös Suomen työeläkelainsäädännön perusteella täytetyt vakuutuskaudet, jos ne eivät ole päällekkäisiä. (15.3 artikla).

Kun määrätään oikeudesta etuuksiin Suomessa asuville henkilöille Liettuan lainsäädännön mukaan, niin ennen 1. kesäkuuta 1991 entisen Neuvostoliiton alueella täytetyt vakuutuskaudet voidaan ottaa huomioon. Henkilön on pitänyt tällöin täyttää vakuutuskausia vähintään sellainen määrä, jota edellytetään Liettuan eläkkeen saamiseksi liettualaisten

Lakiosasto

30.07.01

yritysten, toimistojen ja järjestöjen palveluksessa työskentelyn perusteella (32.2 artikla).

Liettuan sosiaalieläke

Henkilöllä on oikeus sosiaalieläkkeeseen vain, jos hänellä on pysyvä oleskelulupa oleskella Liettuassa (16 artikla).

6

ELÄKKEEN HAKEMINEN JA TIETOJENVAIHTO MAIDEN VÄLILLÄ

Sopimuksen toimeenpanosta on säännökset toimeenpanosopimuksessa. Hakemusliikenne maiden välillä hoidetaan samalla tavalla kuin muissakin sopimustilanteissa. Tämä menettely on EU-menettelyä yksinkertaisempi.

Sopimusmaiden viranomaiset ja laitokset antavat toisilleen apua sopimuksen toimeenpanemiseksi (23 artikla).

Sopimusta sovellettaessa voidaan käyttää suomea, ruotsia, liettuaa ja englantia (sopimuksen 29 artikla ja toimeenpanosopimuksen 15 artikla).

Yhteydenpitoa varten on hakemuslomakkeiden lisäksi laadittu yhteydenpitolomakkeet FIN/LT 2 ja LT/FIN 2 sekä nimetty yhteyselimet (Eläketurvakeskus, Kansaneläkelaitos ja Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osasto).

Eläkehakemus tehdään sekä Suomessa että Liettuassa maan omalla hakemuslomakkeella. Lisäksi Liettuassa asuva hakija täyttää Suomen työeläkettä hakiessaan lomakkeen FIN/LT 3C. Suomen kansaneläkejärjestelmän varhennettua vanhuuseläkettä ja vanhuuseläkettä haetaan Liettuassa erillisellä tätä varten laaditulla lomakkeella FIN/LT 3A ja perhe-eläkettä leskelle ja lapselle lomakkeella FIN/LT 3B.

Suomessa asuva hakija täyttää Liettuan eläkettä hakiessaan tätä varten laaditun kaksikielisen lomakkeen LT/FIN 3.

Hakemuslomakkeita saa yhteyselimiltä eli Suomessa Eläketurvakeskuksesta ja Kansaneläkelaitoksesta.

6.1

Suomen eläkkeen hakeminen Liettuassa

Kun henkilö hakee Liettuan eläkettä asuinpaikkansa eläkevirastossa, hän täyttää yleensä samalla Suomen eläkkeitä koskevat hakemuslomakkeet. Hakijan asuinpaikan eläkevirasto tarkistaa hakemuksen henkilötiedot ja vahvistaa niiden oikeellisuuden sekä merkitsee saapumispäivämäärän hakemukseen.

Lakiosasto

30.07.01

Eläkehakemus toimitetaan sen jälkeen Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osastolle Vilnaan. Hakemukseen liitetään aina myös yhteydenpitolomake LT/FIN 2 ja tiedot henkilön työskentely- ja asumiskausista Liettuassa.

Työkyvyttömyyseläkehakemuksiin liitetään myös lääkärinlausunnot.

Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osasto toimittaa työeläkettä koskevan hakemuksen FIN/LT 3C Eläketurvakeskukselle ja kansaneläkettä koskevan hakemuksen FIN/LT 3A tai FIN/LT 3B Kelalle.

Eläketurvakeskus siirtää hakemuksen edelleen työeläkelaitokselle ja, jos työeläkettä on karttunut useassa työeläkejärjestelmässä, jakaa sen kaikille päätöksen antaville työeläkelaitoksille.

6.2

Liettuan eläkkeen hakeminen Suomessa

Suomessa asuvan henkilön eläkehakemusta täytettäessä selvitetään myös, onko hakija asunut tai työskennellyt ulkomailla. Jos eläkkeenhakija ilmoittaa U-liitteellä työskentelystään/asumisestaan Liettuassa, täytetään myös Liettuan eläkkeen hakemista koskeva lomake LT/FIN 3, jolla haetaan Liettuan vanhuuseläkettä, työkyvyttömyyseläkettä tai perhe-eläkettä.

Hakemus työeläkelaitokseen

Työeläkelaitos

Jos Suomen eläkehakemus on jätetty työeläkelaitokselle tai sen palvelusteeseen, työeläkelaitos lähettää kopion Suomen eläkehakemuksesta, alkuperäisen U-liitteen ja mahdollisesti kopiot lääkärinlausunnoista Eläketurvakeskukselle (UM-tiimiin) ja ilmoittaa lähetteellä eläketapahtumapäivän. Eläketurvakeskus lähettää Liettuan hakemuslomakkeen hakijan täytettäväksi.

Eläketurvakeskus

Kun eläkkeenhakija on palauttanut Eläketurvakeskukselle Liettuan hakemuslomakkeen täytettynä, Eläketurvakeskus tarkistaa hakemuksesta hakijan henkilötiedot ja vahvistaa niiden oikeellisuuden. Eläketurvakeskuksen UM-tiimi täyttää aina yhteydenpitolomakkeen FIN/LT 2 ja liittää sen, vakuutuskausitodistuksen (työskentelykaudet) ja työkyvyttömyyseläkehakemuksiin lääkärinlausunnot sekä Liettuan eläkehakemuslomakkeessa vaaditut muut lisätiedot mukaan. Tällaisia ovat mm. Liettuan työskentelyä koskevat asiakirjat. Eläketurvakeskus lähettää hakemuksen liitteineen Kelan KV-ryhmään, joka täydentää sitä omilla tiedoillaan,

Lakiosasto

30.07.01

allekirjoittaa yhteydenpitomakkeen ja toimittaa koko "paketin" Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osastolle Vilnaan.

Liettuan pitäisi lähettää hakemuksen saatuaan ilmoitus Liettuan työskentelykausista Eläketurvakeskukselle. Eläketurvakeskus pyytää ne aina yhteydenpitomakkeella Liettuan viranomaiselta. Jos jostain syystä eläkelaitos ei ole kuitenkaan saanut tietoa työskentelykausista ja jos tulevan ajan oikeus tai eläkeoikeus riippuu Liettuan vakuutuskausista, voi eläkelaitos tarvittaessa pyytää eläkehakemuslomakkeen läheteellä Eläketurvakeskusta hankkimaan nämä tiedot.

Hakemus Kelaan

Jos eläkkeenhakija asioi Kelan toimistossa ja ilmoittaa vakuutuskausista Liettuassa, siellä täytetään Liettuan eläkehakemuslomake. Lomake toimitetaan Kelan KV-ryhmään, joka menettelee, kuten edellisessä kohdassa on kuvattu. KV-ryhmästä hakemus kaikkine liitteineen ja yhteydenpitomakkeineen lähetetään Eläketurvakeskuksen UM-tiimille, joka liittää mukaan omat tietonsa, allekirjoittaa yhteydenpitomakkeen ja toimittaa koko "paketin" Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osastolle Vilnaan.

Työeläkelaitos voi pyytää tarvitessaan työskentelykaudet Liettuasta Eläketurvakeskuksen välityksellä.

6.3

Uusi lääkärintutkimus

Työkyvyttömyyseläkehakemuksiin liitetään aina se lääketieteellinen selvitys, joka on välttämätön kansallista työkyvyttömyyseläkettä haettaessa.

Jos eläkkeenhakija asuu toisessa sopimusmaassa, eläkelaitos voi pyytää hakijan asuinpaikan laitosta teettämään uuden lääkärintarkastuksen. Sopimuksen mukaan uusia tutkimuksia pyytävä laitos vastaa tutkimuskustannuksista (toimeenpanosopimuksen 14 artikla).

Jos Suomen työeläkelaitos pyytää teettämään lääkärintutkimuksen, Eläketurvakeskus välittää tutkimuspyynnön Liettuahan, ja työeläkelaitos maksaa tutkimuksesta aiheutuneet kustannukset.

Jos Liettua pyytää uutta tutkimusta, Eläketurvakeskus välittää tutkimuspyynnön viimeiselle työeläkelaitokselle, joka on yhteydessä hakijaan. Työeläkelaitos maksaa tutkimuskulut ja velkoo ne Eläketurvakeskuksen välityksellä Liettuasta.

Myös Kansaneläkelaitos voi teettää tutkimuksen ja velkoa siitä aiheutuneet kustannukset Liettuasta.

Lakiosasto

30.07.01

6.4

Hakemuksen vireilletulopäivä

Hakemuksen katsotaan tulleen vireille sinä päivänä, jona se on jätetty toisessa sopimusvaltiossa. Edellytyksenä on kuitenkin, että eläkkeenhakija jättää toisen sopimuspuolen eläkehakemuslomakkeen kuuden kuukauden kuluessa kansallisen hakemuksen jättämisestä (26.1 ja 26.2 artikla). Kansallisen hakemuksen jättöpäivämäärä ja toisen sopimusmaan hakemuksen jättöpäivämäärä merkitään yhteydenpitolomakkeeseen.

Esimerkki: Kun eläkkeenhakija jättää Liettuan kansallisen eläkehakemuksen Liettuassa, hakemuksen vireilletulopäivä on hakemuksen jättämispäivä myös Suomessa edellyttäen, että hän tekee Suomen hakemuslomakkeella (FIN/LT 3A, 3B tai 3C) eläkehakemuksen kuuden kuukauden kuluessa Liettuan hakemuksen jättämisestä. Jos hän täyttää Suomen lomakkeen vasta tämän jälkeen, hakemus tulee vireille sinä päivänä, kun se saapuu Eläketurvakeskukselle tai Kelaan.

6.5

Viivästyskorotus

Suomen työeläkkeen käsittely on viivästynyt, jos eläke ei ole maksussa kolmen kuukauden kuluttua eläkkeen hakemiskuukauden päättymisestä. Tämä kolmen kuukauden käsittelyaika lasketaan kuitenkin vasta siitä alkaen, kun kaikki tarvittavat tiedot on saatu Liettuasta Suomen työeläkelaitokselle (26.3 artikla).

6.6

Tiedot eläkepääöksistä ja olosuhteiden muutoksista

Eläketurvakeskus ja Kela ilmoittavat Liettuaan eläkepääöksistä ja muista eläkkeen myöntämisen kannalta merkityksellistä seikoista yhteydenpitolomakkeella FIN/LT 2. Työeläkelaitos lähettää kopion päätöksestään Eläketurvakeskukselle (UM-tiimiin), joka siirtää päätöstiedot yhteydenpitolomakkeelle. Päätösjäljennöstä ei lähetetä Liettuaan. Päätösten rekisteröinnissä noudatetaan kahdenvälisen sosiaaliturvasopimuseläkkeiden rekisteröintiohjeita.

Vastaavasti Liettuan sosiaalivakuutusvirasto ilmoittaa oman eläkkeensä päätöstä koskevat tiedot sekä Eläketurvakeskukselle että Kelalle yhteydenpitolomakkeella LT/FIN 2.

Työeläkelaitos ilmoittaa Eläketurvakeskukselle seuraavat seikat (sikäli kuin ne tulevat työeläkelaitoksen tietoon, toimeenpanosopimuksen 12 artikla):

– työskentelyn aloittaminen

Lakiosasto

30.07.01

- etuuteen oikeutetun henkilön tai etuuden hakemiseen oikeutetun lapsen kuolema
- lesken uudelleen avioituminen
- muuttaminen asumaan sopimuspuolen tai kolmannen valtion alueelle
- osoitteen muuttuminen
- kansalaisuuden vaihtuminen
- lapsen poistuminen lesken huollosta
- ilmoitus lapsen adoptoinnista
- muutokset eläkkeen määrässä muista kuin indeksi- tai vastaaviin korotuksiin perustuvista syistä.

Eläketurvakeskus lähettää tiedon yhteydenpitomakkeella Kelan KV-ryhmän kautta Vilnaan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osastolle. Vastaavasti Kelan KV-ryhmä lähettää sen tietoon tulleet muutokset yhteydenpitomakkeella Eläketurvakeskuksen kautta Vilnaan. Eläketurvakeskus lähettää nämä tiedot myös työeläkettä maksaville eläkelaitoksille.

Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osasto lähettää vastaavat tiedot Suomeen sekä Kelalle että Eläketurvakeskukseen, joka lähettää ne edelleen työeläkettä maksaville eläkelaitoksille.

6.7

Tietosuoja

Sopimuksen ja sen piiriin kuuluvan lainsäädännön toimeenpanoon tarvittavat tiedot voidaan ilmoittaa toisen sopimuspuolen yhteyselimelle salassapitosäännösten estämättä. Tietopyynnöissä on mainittava tietojen käyttötarkoitus. Näitä tietoja on käsiteltävä luottamuksellisesti (24 artikla).

7

ELÄKKEEN MAKSAMINEN ULKOMAILLE

Yksityisen sektorin työeläke maksetaan Suomen kansallisen lainsäädännön mukaan Suomen kansalaiselle mihin tahansa maahan, mutta ulkomaan kansalaiselle ulkomaille toistaiseksi vain Eläketurvakeskuksen luvalla (TEL 9 a §).

Työttömyyseläkkeen ja osa-aikaeläkkeen maksamista ulkomaille on kuitenkin rajoitettu kansallisessa lainsäädännössä (TEL 4 c § 4 mom. ja TEL 4 f § 1 mom. 5 kohta ja 4 g § 2 mom.). Sosiaaliturvasopimuksen mukaan Suomen työttömyyseläkettä ja osa-aikaeläkettä ei makseta lainkaan ulkomaille.

Koska julkisen sektorin eläkkeen maksamisessa ei ole kansalaisuutta koskevia rajoituksia, sopimus ei rajoita julkisen sektorin eläkkeiden maksamista ulkomaille. Julkisen sektorin työttömyyseläkettä ei kuiten-

Lakiosasto

30.07.01

kaan makseta ulkomaille (VEL 18 a § 1 mom. 1 kohta; KES 3 c § 5 mom. 1 kohta).

Sosiaaliturvasopimuksen mukaan Suomen yksityisen sektorin työeläke siis maksetaan sopimuksen piiriin kuuluneille henkilöille Liettuaan eläkkeensaajan kansalaisuudesta riippumatta. Eläketurvakeskuksen lupaa ei tarvita.

Esimerkki: Suomessa työeläkettä ansainneelle venäläiselle, työeläke maksetaan sopimuksen nojalla Liettuaan.

Sopimuksen mukaan yksityisen sektorin työeläke maksetaan Liettuan kansalaisille kuten Suomen kansalaisille mihin tahansa maahan ilman Eläketurvakeskuksen lupaa (5.2 artikla).

Regressi

Jos toisen sopimuspuolen laitos on maksanut liikaa etuutta tai jos laitos on maksanut ennakkoa, se voi pyytää toisen sopimuspuolen laitosta pidättämään liikamaksun/ennakon maksamastaan eläkkeestä ja maksamaan sen liikamaksun/ennakon suorittajalle. Liikamaksun/ennakon periminen ja pidättäminen tehdään kuitenkin kummankin sopimuspuolen lainsäädännön sallimissa rajoissa (28 artikla).

Sama koskee eläkkeen ajalta maksettua sosiaalihuoltoetuutta. Liettua voi periä Suomen takautuvasta työeläkkeestä sosiaalihuoltoetuutta vain, jos se on annettu ennakkona odotettavissa olevaa eläkettä vastaan.

Jos Liettuan sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osasto pyytää Suomen työeläkelaitosta pidättämään liikaa maksamansa eläkkeen Suomen työeläkkeestä, työeläkelaitos pidättää takautuvasti myönnettävästä eläkkeestä liikamaksun määrän ja maksaa sen pyytäjälle.

Liettuan liikamaksua ei voida periä kuittaamalla vastaisista eläke-eristä, koska eläkelaitos työeläkelakien mukaan voi kuitata eläkkeestä vain oman saatavansa.

Työeläkelaitos toimittaa mahdolliset regressivaatimuksensa kirjallisesti Eläketurvakeskuksen UM-tiimille, joka välittää ne edelleen Liettuaan.

Suomen työkyvyttömyyseläkkeen alkaminen

Liettua ilmoittaa yhteydenpitomakkeella, onko ja miltä ajalta hakijalle maksettu sairauspäivärahaa Liettuassa. Liettuan sairauspäiväraha rinnastetaan Suomen ensisijaiseen päivärahaan, ja se siirtää Suomen työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen alkamisajankohtaa, kuitenkin enintään vuodella. Yleiskirje A 39/95.

Lakiosasto

30.07.01

8

VALITUKSEN VIREILLETULO

Toisen sopimuspuolen toimivaltaiselle laitokselle jätetty muutoksenhakukirjelmä katsotaan jätetyksi samanaikaisesti myös toisen sopimuspuolen toimivaltaiselle laitokselle (26 artikla).

Liettuassa Suomen valitusajassa tehty Suomen työeläkepääöstä koskeva valitus katsotaan siis tehdyksi ajoissa.

9

TILASTOT

Yhteyselimet voivat sopia tilastotietojen vaihtamisesta erikseen.

10

SOPIMUKSEN VOIMAANTULOSÄÄNNÖKSET

Sopimus tulee voimaan 1.8.2001. Sitä sovelletaan myös ennen sen voimaantuloa sattuneisiin eläketapahtumiin (32 artikla).

Oikeutta eläkkeeseen tämän sopimuksen perusteella ei synny sopimuksen voimaantuloa edeltävältä ajalta.

Määrättäessä eläkettä sopimuksen mukaan myös ennen sopimuksen voimaantuloa täyttyneet vakuutuskaudet otetaan huomioon. Jos työkyvyttömyyseläkkeen tulevan ajan edellytyksenä oleva viiden vuoden asumista koskeva vaatimus ei täyty ilman Liettuan työskentelykausien huomioon ottamista, otetaan myös sopimuksen voimaantuloa edeltävät Liettuan työskentelykaudet huomioon.

Etuuksien tarkistaminen

Etuudet, joista on päätetty ennen sopimuksen voimaantuloa, voidaan hakemuksesta tarkistaa sopimuksen mukaisiksi. Sopimus ei siis velvoita työeläkelaitoksia tarkistamaan eläkkeitä omasta aloitteestaan.

Jos Suomen työeläkettä ei ole ennen sopimuksen voimaantuloa maksettu Liettuahan (ei ole saatu Eläketurvakeskuksen maksulupaa), eläke maksetaan nyt Liettuahan hakijan pyynnöstä. Pyyntö on vapaamuotoinen.

Sama koskee eläkettä, jossa tulevan ajan viiden vuoden Suomessa asumista koskeva vaatimus ei ole täyttynyt. Tällainen eläke tarkistetaan pyynnöstä tulevan ajan eläkkeeksi, jos Liettuan työskentelykaudet mukaan lukien viiden vuoden Suomessa asumista koskeva vaatimus täyttyy. Vain ennen eläketapahtumaa täyttyneet Liettuan työskentelykaudet otetaan huomioon.

Lakiosasto

30.07.01

Muita tarkistustilanteita kuin eläkkeen maksuunpanon tai tarkistamisen tulevan ajan eläkkeeksi ei sopimus tuo Suomen työeläkkeeseen.

Sopimuksen nojalla ei kuitenkaan saavuteta oikeuksia ennen sen voimaantuloa. Näin ollen eläke maksetaan tai tarkistetaan aikaisintaan sopimuksen voimaantulosta alkaen. Jos tarkistuspyyntö tehdään vasta sopimuksen tultua voimaan, eläke maksetaan tarkistuspyynnön vireilletuloa seuraavan kuukauden alusta.

Jos eläkehakemus on vireillä sopimuksen tullessa voimaan, ja tulevan ajan oikeus syntyy sopimuksen perusteella, työeläke myönnetään vapaakirjana sopimuksen voimaantuloon saakka ja siitä alkaen täysitehoisena eläkkeenä.

Lähetetyt työntekijät

Sopimuksen voimaantulosäännöksessä on määräys siitä, miten lähetettyä työntekijää koskeva määräaika lasketaan, jos työntekijä on jo työssä toisessa sopimusmaassa sopimuksen tullessa voimaan.

Ennen sopimuksen voimaantuloa toisen sopimuspuolen alueella lähetetyn työntekijän katsotaan alkaneen työskentelynsä sopimuksen tullessa voimaan. Voimaantuloa edeltävää aikaa ei siis oteta huomioon sopimuksen lähetettyjä työntekijöitä tai poikkeuslupaa koskevia määräaikoja laskettaessa. Ennen sopimuksen voimaantuloa lähetettyjen osalta edellytyksenä on kuitenkin, että työntekijään on tämän työskentelyn aikana sovellettu lähtömaan sosiaaliturvalainsäädäntöä (koko 2 artiklassa mainittu lainsäädäntö).

Suomesta Liettuaan lähetettyjen kohdalla tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että lähetetyn henkilön on täytynyt Liettuassa työskennellessään kuulua sekä työskentelyyn perustuvan että asumisperusteisen sosiaaliturvan (Kela-turvan) piiriin (32.6 artikla).

11
YHTEYSELIMET

Työeläkkeiden ja sovellettavaa lainsäädäntöä koskevien määräysten soveltamisen osalta

Suomessa

Eläketurvakeskus
FIN-00065 ELÄKETURVAKESKUS
Finland
Puh. +358-9-1511
Faksi: +358-9-151 2616

Lakiosasto

30.07.01

Liettuassa

Valtion sosiaalivakuutusrahaston kansainvälisten eläkkeiden osasto/International Pensions Department of the Board of the State Social Insurance Fund

Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Uzsenio pensiju skyrius
Verkiu 7/31
LT-2042 VILNIUS
LITHUANIA
Tel: +370-2-788 483
Fax: +370-2-788 479

12 LIETTUAN LAKISÄÄTEINEN ELÄKETURVA

Liettuan lakisääteistä eläkejärjestelmää uudistettiin vuonna 1995, jolloin eläkkeen myöntämisehtoja ja määräytymistä muutettiin, varhaiseläkejärjestelmät työkyvyttömyyseläkejärjestelmää lukuun ottamatta poistettiin ja yleistä eläkeikää nostettiin. Liettuan tavoitteena on kuitenkin luoda kokonaan uusi eläkejärjestelmä, joka rakentuisi Maailmanpankin kolmen pilarin mallin mukaisesti lakisääteisestä jakojärjestelmärahointukseen perustuvasta vähimmäiseläkkeestä, pakollisesta täysin rahastoidusta lisäeläkkeestä ja vapaaehtoisesta täysin rahastoidusta lisäeläkkeestä. Tavoitteena on, että rahastoitu pakollinen eläkejärjestelmä aloittaisi toimintansa vuonna 2002. Hallituksen esitys on parhaillaan parlamentin hyväksyttävänä. Yksityisiä vapaaehtoisia eläkerahastoja koskeva laki, joka mahdollistaa yksityisten eläkerahastojen perustamisen tuli voimaan vuonna 2000.

Liettuan eläkevakuutusjärjestelmä kattaa palkansaajat ja yrittäjät. Järjestelmästä maksettavat sosiaalivakuutuseläkkeet koostuvat tasasuuruudesta vakuutusmaksuaikaan perustuvasta perusmäärästä ja ansiosidonnaisesta lisäosasta. Yrittäjien vakuutus kattaa kuitenkin vain eläkkeen tasasuuruuden perusosan. Järjestelmästä maksetaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja perhe-eläkkeitä.

Vähimmäiseläkkeitä maksetaan tietyin edellytyksin niille, joille ei ole kertynyt riittävästi vakuutusmaksuaikaa, lähinnä suurten perheiden äideille ja lapsesta asti työkyvyttömille. Lisäksi maksetaan valtion eläkkeitä tietyille erityisryhmille (esim. poliisit, armeijan palveluksessa olevat, yliopiston opettajat). Valtion eläkkeet voidaan maksaa rinnan sosiaalivakuutuseläkkeen kanssa.

Oikeus vanhuuseläkkeeseen edellyttää, että vakuutusaikaa on vähintään 15 vuotta. Täyden eläkkeen saamiseksi edellytetään miehiltä 30 vuotta ja naisilta 27 vuotta maksettua vakuutusmaksuja. Naisilta vaa-
dittavaa vakuutusmaksuaikaa nostetaan vuosittain yhdellä vuodella, kunnes se on 30 vuotta vuonna 2004. Lisäksi vakuutetulta edellytetään, että jokin seuraavista ehdoista täyttyy: hänellä on vakuutusaikaa viimeisen 5 vuoden aikana vähintään 3 vuotta tai, että hän on ollut viime-

Lakiosasto

30.07.01

sen vuoden vakuutettuna tai, että vakuutusaikaa on vähintään 35 vuotta. Vakuutusaikaa ovat työskentelyaikojen lisäksi asepalvelusaika, sairaus-, työttömyys- ja äitiyspäiväraha-aika sekä alle 3-vuotiaan lapsen hoito kotona.

Vanhuuseläke muodostuu perusmäärästä ja ansiosidonnaisesta lisäosasta. Hallituksen vahvistama eläkkeen perusmäärä on vähintään 110 % vähimmäistulorajasta (vuonna 2001 perusmäärä on LTL 138, n. FIM 230). Perusmäärä pienenee suhteessa puuttuvaan vakuutusmaksu-aikaan. Lisäosa karttuu 0,5 % palkasta vuotta kohden. Perusmäärää tarkistetaan hintaindeksillä ja ansiosidonnaista lisäosaa palkkojen mukaan.

Eläke määräytyy seuraavan kaavan mukaan:

$$P = B + 0,005 \times S \times K \times D, \text{ jossa}$$

B on perusmäärä (peruseläke) tai osa siitä jos vakuutusaikaa puuttuu.

S on vakuutusaika vuosina.

K on kerroin, joka saadaan, kun vakuutetun tulot suhteutetaan maan keskipalkkaan. Eläkkeen perusteena oleva palkka voi olla korkeintaan viisi kertaa maan keskipalkan suuruinen.

D on kaikkien vakuutettujen keskitulot.

0,005 on karttumiskerroin.

Tällä hetkellä naisten eläkeikä on 57,5 vuotta ja miesten 61,5 vuotta. Naisten ja miesten eläkeikää nostetaan vuodesta 2001 lähtien puolella vuodella vuosittain, kunnes se on naisilla 60 vuotta ja miehillä 62,5 vuotta.

Työkyvyttömyyseläkkeen saamiseksi vaadittava vakuutusmaksuaika on riippuvainen vakuutetun iästä. Lisäksi vakuutetulta edellytetään vuoden vakuutusaikaa viimeisen viiden vuoden aikana tai, että vakuutusmaksuaikaa on kertynyt vähintään $\frac{3}{4}$ vakuutetun iän ja 23 ikävuoden välisestä erotuksesta. Alle 23-vuotiaalta vakuutetulta vakuutusmaksuaikoja ei edellytetä. Työkyvyttömyyseläke määräytyy kuten vanhuuseläke muodostuen perusmäärästä ja ansiosidonnaisesta osasta. Tuleva aika eläkeikään asti lasketaan työkyvyttömyyttä edeltävän palkan mukaan.

Työkyvyttömyyseläke on jaettu kolmeen ryhmään työkyvyttömyyden asteen mukaan. Toisen asteen työkyvyttömyyseläke määräytyy vanhuuseläkkeen laskentakaavan mukaan. Ensimmäisen asteen (täysin työkyvyttömän) eläkkeeseen maksetaan lisäksi korotuksena puolet perusmäärästä. Pienin eli kolmannen asteen työkyvyttömyyseläke on puolet toisen asteen eläkkeen määrästä. Työkyvyttömyyseläkkeen myöntäminen ei edellytä työnteon lopettamista kokonaan.

Lakiosasto

30.07.01

Perhe-eläkettä maksetaan nais- tai miespuoliselle leskelle ja edunjättäjän lapsille. Eläke voidaan myöntää, jos edunjättäjä oli eläkkeensaaja tai hänellä oli oikeus työkyvyttömyys- tai vanhuuseläkkeeseen.

Leskeneläkettä maksetaan puolisolle, joka huoltaa edunjättäjän lasta tai jolla on enintään 5 vuotta vanhuuseläkeikään. Lapseneläkettä maksetaan alle 18-vuotiaalle lapselle ja työkyvyttömälle lapselle ilman ikärajaa, mikäli hän on tullut työkyvyttömäksi ennen 18 vuoden ikää. Opiskelija saa perhe-eläkettä 24 vuoden ikään saakka. Täysorvon eläke määräytyy molempien edunjättäjien eläkeoikeuden perusteella.

Perhe-eläkkeet määrätään samoin kuin toisen asteen työkyvyttömyyseläke. Perhe-eläkettä maksetaan leskelle 20 % ja lapsille jaetaan 80 % edellä mainitusta eläkeperusteesta. Kullekin lapselle lapseneläke on enintään 25 %.

Sosiaaliturvamaksujen kokonaismäärä on Liettuassa 34 % palkasta. Työnantajan maksuosuus on 31 prosenttiyksikköä ja työntekijän 3 prosenttiyksikköä. Sosiaaliturvamaksusta 25 prosenttiyksikköä menee eläkkeiden rahoitukseen. Vakuutusmaksuja ei peritä yli kolme kertaa maan keskipalkan ylittävistä tuloista. Yrittäjien eläkevakuutusmaksu on tasasuuruinen ja sen suuruus määräytyy suhteessa peruseläkkeen määrään.

13 LOMAKKEET

Lomakeneuvotteluja ei ole vielä käyty Suomen ja Liettuan välillä. Lomakkeet annetaan myöhemmin syksyllä Tiedotteella tiedoksi.